

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА  
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ  
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки  
Рівненського державного гуманітарного університету

**Випуск 15 (58)**

Заснований в 1996 році

Рівне – 2017

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

**Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти:** Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 15 (58). — Рівне: РДГУ, 2017. — 218 с.

Збірник наукових праць містить статті з компетентнісного підходу в загальній та вищій освіті, оптимізації процесу навчання української та іноземних мов, лінгводидактики, використання інноваційних освітніх технологій у дошкільних, загальноосвітніх і вищих навчальних закладах.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, вихователів та вчителів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

#### **РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:**

**Головний редактор:**

**Вербець Владислав Володимирович** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

**Заступник головного редактора:**

**Янцур Микола Сергійович** – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

#### **ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:**

**Бех Іван Дмитрович** – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

**Безкоровайна Ольга Володимирівна** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Войтович Ігор Станіславович** – доктор педагогічних наук, професор (Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова);

**Грицай Наталія Богданівна** - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Дем'янчук Анатолій Степанович** – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

**Карпенчук Світлана Григорівна** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Коваль Ганна Петрівна** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Литвиненко Світлана Анатоліївна** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Лісова Світлана Валеріївна** – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Малафійк Іван Васильович** – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Павелків Роман Володимирович** – доктор психологічних наук, професор, дійсний член Академії наук вищої школи України (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Пелех Людмила Романівна** - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Пелех Юрій Володимирович** - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Петренко Оксана Борисівна** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Потапчук Тетяна Володимирівна** - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Руденко Володимир Миколайович** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славистичного університету);

**Романишина Наталія Василівна** - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Сверлюк Ярослав Васильович** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Тищук Віталій Іванович** – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Ямницький Вадим Маркович** – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 4 від 30.03.2017 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 39, Рівненський державний гуманітарний університет.

ISBN 966 — 7281 — 10 — 7.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2017

*Градуальность предусматривает структурирование содержание и дидактический материал по темам с ориентацией на разные этапы обучения, с постепенным наращиванием объема лингвистической информации, сообщающие по этой теме, и усложнением его характера и форм представления.*

**Ключевые слова:** лексическая компетентность младшего школьника, принцип градуальности, лексико-грамматический строй речи школьника.

#### **N.M. SIRANCHUK. THE PRINCIPLE GRADUALNESS IS METHODOLOGICAL PRINCIPLE OF FORMATION OF JUNIOUR PUPILS' LEXICAL COMPETENCE**

*The summary. The significant thing for formation lexical competence of junior pupil is the question about planning speaking, about the main idea. We combine the idea with its standard, realize and again combine on the stage of the control that what have appeared. From the given postulate psycholinguistics appears methodical consequence: as a means of enrichment the etalon it needs to give the texts-examples and examples of using words, phrases, sentences for expression the same thought; suggest pupils different monotonous or the texts with the same type, in order to enlarge the child's memory with standards.*

**Key words:** lexical competence of pupil from elementary school, motivational lexical activity, cognitive practical lexical activity, reflective lexical activity, behavioral lexical activity.

Рекомендовано до друку.

Д-р пед. наук, проф., дійсн. член НАПН України М.С. Вашуленко.

Одержано редакцією 15.02.2017 р.

УДК: 373. 5. 016: 811. 161. 2 (07)

О.С. ТКАЧУК

#### **СУТНІСТЬ ФОНЕТИКО-ОРФОЕПІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

**Резюме.** У статті висвітлено актуальні проблеми, що стосуються рівня сформованості фонетико-орфоепічної компетентності молодшого школяра, формування мовленнєвих навичок спілкування, які знайдуть застосування у всіх сферах життя, сприятимуть усвідомленню послідовності звуків у слові, встановленню правильних співвідношень між звуками і буквами, розвитку фонематичного слуху, що в свою чергу сприяє подоланню вад вимови й формуванню повноцінних фонематичних уявлень. Розглянуто питання про те, з чим пов'язана і чим пояснюється неослабна увага до вироблення фонетичних і орфоепічних навичок; про особливості й педагогічні прийоми їх вироблення та систематичність цієї роботи на уроках української мови.

**Ключові слова:** фонетико-орфоепічна компетентність, правильна звуковимова, діалектний акцент, звукова культура мовлення.

**Постановка проблеми.** Сучасна початкова школа покликана розвивати мовлення кожного школяра. І, безумовно, ніхто не заперечуватиме, що для формування всіх видів мовленнєвої діяльності необхідні фонетичні та орфоепічні знання та вміння.

Але, звичайно, саме проголошення цього чи іншого навчального завдання першочерговим не є гарантом його розв'язання. Спочатку має бути усвідомлена його важливість, визначена мета й план його досягнення. Далі необхідно виробити способи розв'язання поставленого завдання, системно працювати над ним, контролюючи та оцінюючи дії. Причому це мають робити і вчитель, і учень. Лише в процесі спільної усвідомленої навчальної діяльності протягом тривалого часу, починаючи з добукварного періоду, упродовж усього терміну початкового навчання, можливе успішне розв'язання фонетичних і орфоепічних проблем [6, 6].

Завдання вчителя початкових класів – прищепити учням пильність до звукової сторони мовлення не тільки як засобу спілкування, а й показника високого естетичного і культурного рівня особистості. Особливо слід стежити за вимовою, інтонаціями, паузами, звуком у його численних варіантах. Від того, як учитель поставить вимову у своїх учнів, залежатиме і якість читання, і розуміння усного мовлення, і вміння говорити, і правописні навички. [4]

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** У лінгвістичній науці (Н. Бабич, І. Білінов, Б. Головін, С. Дорошенко, С. Іванова, Г. Олійник, Л. Скворцов, Н. Тітова та ін.) досить поширеною є думка про те, що культура мовлення – реальне втілення у мовній практиці норм літературної мови – значною мірою залежить від знань з фонетики про звуковимову, правильне наголошування слів, інтонування їх, речень, правильне дихання. Правомірність цього твердження незаперечна, оскільки мовлення, навіть правильно стилістично побудоване, але позбавлене звукової сфери, є недостатньо виразним і негативно впливає на якість відповідних звукообразів, а значить і на сприйняття загалом. «Мовлення як модель дійсності буде спотворювати її, тобто втратить необхідну точність і логічність» [3, 31].

Зазначимо, що проблема формування фонетико-орфоепічної компетентності учнів не є новою в науці. Ученими досліджено: методику роботи над фонетичним матеріалом і вимовою (С. Бернштейн, Н. Босак, О. Трифонова, М. Успенський); явища інтерференції і транспозиції під час вивчення другої мови (О. Біляєв, А. Богуш, І. Луценко., І. Хом'як); проблему вимовної норми (М. Львов, А. Грищенко, М. Пентиліук); вікові особливості засвоєння звукової сторони мовлення (В. Бадер, О. Гвоздев, Н. Гез); формування орфоепічних навичок українського мовлення молодших школярів (М. Вашуленко, Н. Тоцька, О. Хорошковська).

Результати педагогічних досліджень та наших спостережень з досліджуваної теми вказали на недостатньо розроблені технології засвоєння й застосування фонетичного матеріалу на уроках мови й читання, а саме, простежується відсутність науково обґрунтованих способів керівництва навчально-виховним процесом (методи, прийоми, форми та засоби навчання) фонетичного спрямування [1; 5]. Первинне ознайомлення із орфоепічною компетентністю лежить через формування, перш за все фонетичної компетентності учнів молодшого шкільного віку – засвоєння звукової сторони слова.

У системі навчання фонетичні й орфоепічні вміння необхідні учням не лише для дій аудіювання, говоріння, читання, а й, насамперед, для формування дії письма, яка є неможливою без фонетичної компетентності учня.

**Мета статті** – обґрунтувати особливості формування фонетичної та орфоепічної компетентності молодших школярів на уроках української мови.

**Виклад основного матеріалу.** Важливу роль у засвоєнні вимовних норм відіграє початкова школа. На початкові класи припадає найважча, найоб'ємніша і найвідповідальніша робота вчителя з учнями над тим, щоб прищепити учням увагу до звукової сторони мовлення не тільки як засобу спілкування, але й показника високого естетичного і культурного рівня громадянина. Виховання звукової культури мовлення – розвиток фонематичного слуху, формування правильного промовляння звуків, чіткої дикції та дотримання правил орфоепії.

Увесь фонетичний матеріал у початкових класах маємо вивчати на основі спостережень за звуковими явищами живого мовлення (слово вимовляємо за орфоепічними нормами). Володіння цими нормами допомагає мовцям висловлювати свої думки чітко і зрозуміло для всіх, хто користується даною мовою. Як неграмотне письмо ускладнює розуміння думки, висловленої в письмовій формі, так і відхилення від літературної вимови заважають мовному спілкуванню, що відбувається в усній формі.

З метою створення умов для розгортання навчальної діяльності на уроках української мови необхідно значну увагу приділити добукварному періоду. Впродовж добукварного періоду учні мають справу винятково з явищами усного мовлення, насамперед зі звуками. У цей період формуються початкові уявлення учнів про звуки мовлення – мовні й немовні, голосні і приголосні звуки, приголосні – тверді й м'які, склад, наголос; аналізуються слова за їхньою звуковою та складовою будовою, створюються звукові та звуко-складові моделі слів.

На етапі вироблення вмінь правильної вимови окремих звуків доцільні такі прийоми, як імітація (наслідування), пояснення (розповідь про особливості артикуляції звуків), зіставлення (порівняння).

Пояснення артикуляції допомагає добитися усвідомленого артикулювання того чи іншого звука. Для цього учневі необхідно навчитися керувати своїми мовними органами, мускульно відчуті зміни в їх положенні.

Навчання вимови звуків вимагає від учителя максимального володіння літературними нормами вимовляння, що є важливим для спостереження, аналізу й наслідування. І тому вже в добукварному періоді, крім фонетичних, слід починати формувати орфоепічні знання та навички.

Метою орфоепічної роботи на уроках української мови в початкових класах є свідоме засвоєння учнями основних орфоепічних норм, а також практичне володіння ними в мовній практиці. Молодший шкільний вік вважається найсприятливішим періодом для становлення мовної особистості за всіма рівнями компетенції. Саме цей вік найбільш відкритий у плані розвитку та вдосконалення мовленнєвої культури.

Однак засвоєння норм літературної вимови значно удосконалюється за одночасного вивчення кількох мов та широким побутовим використанням материнської мови, їх контактами на рівні комунікації. З огляду на це особливої актуальності набуває й така проблема, як урахування негативного впливу діалектної мови у формуванні орфоепічних норм українського мовлення на початковому етапі шкільного навчання. Діалектний акцент – це мимовільне спотворення звуків під впливом місцевої говірки при вимові.

Зважаючи на регіональні проблеми відхилення вимови від української літературної норми, учителям слід насамперед приділяти увагу виправленню фонетико-орфоепічних помилок [2].

Діалекти фонетичного відхилення відрізняються від літературної норми вимовою певних звуків: *вашко* – *важко*, *бурак* – *буряк*, *дед* – *дід*, *кунь* – *кінь*. Тому вже в добукварний період засвоєння учнями навичок правильної літературної вимови потребує активного втручання вчителя. Головне завдання вчителя – зрушити звичний артикуляційний уклад, зорієнтувати його на правильну артикуляцію, доки така вимова повністю автоматизується.

До часто фіксованих діалектів фонетичного відхилення належать словоформи з відмінними від літературної мови чергуваннями [o], [e], з [i], [o] з нулем звука, [e] з [o] (*война*, *крів'ю*, *хтіти*, *меї*, *свеї*), заміна [ф] на [х], [хв] [*арихметика*] – [*арифметика*], [*кохта*] – [*кофта*], [*шахва*] – [*шафа*], [*хвокус*] – [*фокус*]), а також використання словоформ з лексикалізованою звуковою структурою (*матюнка* – *матінка*, *кождий* – *кожний*).

Для носіїв південно-західних говірок характерні такі відхилення від орфоепічних норм. Зокрема, помилки в складах з наголошеними голосними: вимова звука [y] замість [i] у словах *кунь*, *вун*, *стул*; вимова звука [i] замість [u] у словах *кіслий*, *лихий*, *відно*; вимова звука [o] замість [i] у словах *кот*, *двор*. У переважній більшості південно-західних говорів ненаголошений [o] перед складом з наголошеним голосним переходить в [y]: [*туб'і*], [*гулубка*], [*курова*] і т.д. Отже, коли ж ненаголошений [o] зовсім перейшов у [y], потрібно просто замінити звук [y] на [o], спочатку підкреслюючи його в мовному потоці, доки вимова автоматизується.

У північних говорах поширені звукосполуки [gi], [ki], [xi], поряд з [gu], [ku], [xu]: (*рукі*, *мурахі*, *ногі та ін.*). Часто наголошений звук [a] після м'яких і шиплячих приголосних переходить в [e]: [*вез'є*], [*д'єкувати*], [*т'єжко*]; ненаголошений [o] замінюється звуком [a]: [*кажух*], [*карова*], [*таб'і*]. Тому вчитель має дібрати ряд слів, вимовляючи замість діалектного [a] літературний звук [o] (*сова*, *ходила*, *мороз*, *молоко*, *побіг*). У

більшій частині говорів зустрічається поширеність приставних приголосних [z] [zo'в'єс], [z'oko] та ін. Не всі учні сліdkують за правильністю проговорювання слів зі звуком [p]. Часто можна почути [л'ікар'], [буквар'], [писар'], вимова твердого звука [p] [радок], [расний], [порадок], [ве<sup>н</sup>чера], [зора].

Таким чином, внаслідок спостережень виявлено такі фонетико-орфоепічні помилки українського літературного мовлення молодших школярів:

- 1) відсутність звуків [o], [e] в ненаголошеній позиції;
- 2) додавання елемента шиплячості до м'яких свистячих звуків;
- 3) змішування окремих звуків за твердістю-м'якістю;
- 4) тверда вимова [m], замість м'якої, у закінченнях дієслів;
- 5) неправильне наголошування;
- 6) тверда вимова приголосного звука [ц] в кінці слова, а також перед голосними [a], [o], [y];
- 7) вимова звука [i] замість [u];
- 8) неправильна вимова ненаголошених [a], [o];
- 9) вимова звука [y] замість [i];
- 10) уподібнення дзвінких приголосних до глухих.

Під час спілкування з учнями ми відразу помічаємо помилку у вимові слова, якщо замість однієї фонемі буде вимовлена інша. Неправильна вимова звуків негативно впливає на орфоепію школярів. І тому завдання вчителя – сформувати в учнів навички артикуляції кожного окремо взятого звука відповідно до встановлених норм їх промовляння. Для виправлення діалектних відхилень від літературної норми вчитель має застосовувати різноманітні тренувальні фонетичні вправи, розраховані на автоматизацію вимовних дій під час стимульованого спілкування учнів. Вони можуть полягати у вимовлянні окремих слів із допущеними помилками або ж у читанні спеціально дібраних уривків художньої літератури.

Методика усунення зазначених недоліків у вимові школярів потребує цілеспрямованих методичних прийомів. Для формування фонетичного слуху та орфоепічного мовлення доцільно використовувати низку вправ на виявлення нелітературної вимови. Слід починати з протиставлення двох варіантів – правильного й неправильного. Наприклад, вимовлені слова [надош'ц'і] і [надос'ц'і] розрізняються звуками [ш]і [с']. Слово [надос'ц'і] вимовлене правильно, перед звуком [ц'] є звук [с'] – приголосний глухий, м'який, свистячий, а слово [надош'ц'і] вимовлене неправильно, бо перед свистячим звуком [ц'] не може бути шиплячого звука [ш]. Шиплячий звук перед свистячим замінюється на свистячий.

Ефективним видом роботи для усунення діалектних відхилень є картки з потрібними словами або орфоепічні таблиці зі звуками, які в даній місцевості відмінні від літературної норми. Після активного тренування неправильна вимова виправляється. Корекція автоматизованих неправильних навичок вимагає від того, хто навчається, неймовірного напруження й додаткової розумової енергії, спрямованої на зруйнування некоректної вимови та вироблення правильної фонетичної навички на місці зруйнованої.

Щоб допомогти учням почути відмінність між власною та зразковою літературною мовою, корисно використовувати записи мовлення майстрів слова, радіо. Учні чують недоліки власного мовлення, намагаються наблизити свою вимову до прослуханого зразка. Необхідно згадати увагу на виробленні навички чіткого проговорювання (артикулювання) кожного звука, а також потреби в роботі, спрямованій на усунення з їхньої артикуляційної бази ненормативної вимови, спричиненої діалектним оточенням чи невинуватим перенесенням артикуляції звуків іншої мови, якою мовець користується в повсякденному житті.

Формуванню фонетико-орфоепічної компетентності сприяють вправи на заучування чистомовок, скоромовок, лічилок, прислів'їв, приказок, розучування діалогів, ігор, відгадування загадок.

Звичайно, всі ці вправи є ефективними лише за умови системної роботи в цьому напрямі.

**Висновок.** Успішний процес формування фонетико-орфоепічної компетентності молодшого школяра спирається на наступні теоретичні засади: адекватність усного мовлення орфоепічним нормам з наступним свідомим їх засвоєнням, розуміння причин виникнення мовних відхилень від літературних норм вимови, виявлення шляхів їх подолання. Лише невинуватий контроль і виправлення різноманітних помилок, у тому числі й орфоепічних, забезпечить умови для формування орфоепічної компетентності учнів, що стане гарантом не лише літературного усного, а й писемного мовлення.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А.М. Мовленнєва готовність старших дошкільників до навчання у школі / А.М. Богуш, Н.Є. Шиліна. – Одеса: ПНЦ АПН України, 2003. – 335 с.
2. Босак Н.Ф. Формування фонетико-орфоепічної компетенції студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів південно-східного регіону України: дис. ... канд. пед. наук 13.00.02 / Н.Ф. Босак; Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т (м. Одеса) ім. К.Д.Ушинського. – О., 2003. – 259 с.
3. Кашуба Л.І. Навчання через гру: методичні рекомендації / Л.І. Кашуба. – Т.: Мальва – ОСО, 2001. – 52 с.
4. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за наук. ред. М.С. Вашуленка. – К.: Літера ЛТД, 2010. – 364 с.
5. Сосідко В.В. Усвідомлення лінгвістичних основ української мови учнями початкових класів / В.В. Сосідко, Л.О. Шатирко // Педагогіка і психологія. – 1998. – №4. – С. 37-39.
6. Сосницька Н. Формування фонетичної та орфоепічної компетентності учнів / Н. Сосницька // Поч. освіта. – 2005. – №3. – С. 6-8.

**О.С. ТКАЧУК. ЗНАЧЕНИЕ ФОНЕТИКО-ОРФОЭПИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ**

*Резюме.* В статье освещены актуальные проблемы, касающиеся уровня сформированности фонетико-орфоэпической компетентности младшего школьника, формирование речевых навыков общения, которые найдут применение во всех сферах жизни, способствовать осознанию последовательности звуков в слове, установлению правильных соотношений между звуками и буквами, развитию фонематического слуха, что в свою очередь способствует преодолению недостатков произношения и формированию полноценных фонематических представлений. Рассмотрен вопрос о том, с чем связано и чем объясняется неослабевающее внимание к выработке фонетических и орфоэпических навыков; о особенности и педагогические приемы их выработки и систематичность этой работы на уроках украинского языка.

*Ключевые слова:* фонетико-орфоэпическая компетентность, правильное звукопроизношение, диалектный акцент, звуковая культура речи.

**O.S. TKACHUK. ESSENE PHONETIC AND PRONOUNCING COMPETENCE YOUNGER STUDENTS**

*The summary.* In the article the actual problems concerning the level of formation of phonetic and pronouncing competence younger student, the formation of speech skills, which will be used in all areas of life, promote awareness of the sequence of sounds in speech, establishment of correct relationships between sounds and letters, develop phonemic hearing that in turn contributes to overcoming the defects of pronunciation and the development of adequate phonemic representations. The question about something related and which explains the unrelenting attention to the development of phonetic and pronouncing skills; about the features and teaching methods of their production and systematic work of the lessons of the Ukrainian language.

*Key words:* phonetic and pronouncing competence, correct zvukoproiznosheniya, dialect accent, the sound of speech.

Рекомендовано до друку.

Д-р пед. наук, проф. С.Г. Карпенчук.

Одержано редакцією 22.02.2017 р.

УДК: 372. 881. 1

О.М. КОВАЛЕНКО

**ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДЕРЖАВНОЇ В СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

*Резюме.* У статті розкриваються концептуальні засади, покладені в основу створення нового покоління підручників з української мови для початкової школи з російською мовою навчання.

*Ключові слова:* початкова школа, підручник, державна мова.

Упродовж останнього десятиріччя відзначається значне зростання рівня свідомості населення щодо важливості опанування дітьми державної мови. Тому на сьогодні нагальною проблемою є вирішення питання підвищення вимог до рівня викладання української мови особливо в тих школах, де вона вивчається як друга.

Теоретичні засади щодо розв'язання цієї проблеми знаходимо в працях відомих українських лінгводидактів А.М. Богущ, І.П. Гудзик, Н.А. Пашківської, В.А. Трунової, О.Н. Хорошківської.

Пріоритетними завданнями в галузі вивчення мови і літератури в сучасній початковій школі згідно з Державним стандартом визнано розвиток особистості учня, формування його комунікативної компетентності та загальних уявлень про мову як систему і літературу як вид мистецтва [1].

Основною метою навчання української мови як державної є формування комунікативної компетентності з урахуванням інтересів і можливостей учнів початкової школи [2].

Для повноцінної реалізації цієї мети необхідно створити такі умови, щоб випускник початкової школи з російською мовою викладання за рівнем знань і мовленнєвих навичок, здобутих на уроках української мови не відрізнявся від своїх ровесників – випускників початкової школи з українською мовою навчання. Саме такий рівень володіння державною мовою дозволить створити рівні стартові можливості для учнів щодо подальшого вибору навчального закладу і отримання середньої освіти в школі з українською або російською мовою навчання.

Реалізація цих завдань стає можливою на підставі забезпечення комплексного впливу багатьох факторів, не останнє місце серед яких займає шкільний підручник. Адже підручник – це книга, з якою дитина часто-густо залишається наодинці. Від того наскільки цікаво їй буде виконувати пропонувані в підручнику вправи, який вплив на формування її мовних знань і мовленнєвих навичок вони матимуть у багатьох випадках залежить її загальне ставлення до виучуваного предмета.

Окрім того, підручник – це основний орієнтир для вчителя, який дозволяє методично правильно організувати роботу на уроці з тим, щоб отримати найкращий результат. Тому, безперечно, якість підручника, його зміст і структура є важливими чинниками, що впливають на результативність навчання.

З метою оптимізації вивчення української мови як державної у школах з російською мовою навчання і забезпечення сформованості основ комунікативної та лінгвістичної компетенції учнів на рівні шкіл з українською мовою навчання було визнано необхідним розробку підручників нового покоління.

© О.М. Коваленко, 2017

## ЗМІСТ

<i>Іванова Л.І.</i> Реалізація завдань формування життєвої компетентності молодшого школяра засобами кейс-технології. ....	3
<i>Плугіна А.П.</i> Реалізація компетентнісного підходу в освітньому процесі початкової школи. ....	5
<i>Підлужна Г.В.</i> Компетентнісний підхід до розвитку критичного мислення молодших школярів на уроках української мови. ....	8
<i>Сіранчук Н.М.</i> Принцип градуальності – методичний принцип формування лексичної компетентності учнів початкової школи. ....	11
<i>Ткачук О.С.</i> Сутність фонетико-орфоепічної компетентності молодших школярів. ....	14
<i>Коваленко О.М.</i> Шляхи оптимізації вивчення української мови як державної в сучасній початковій школі. ....	17
<i>Приходько О.Ю.</i> Принципи інтеграції ключових компетентностей у концепції нової української школи (на матеріалі мовно-літературної освітньої галузі). ....	19
<i>Семашкіна Г.М., Харечко Н.В.</i> Проблеми формування природознавчої компетентності у дітей молодшого шкільного віку. ....	22
<i>Маліновська Н.В.</i> Педагогічні детермінанти мовленнєвої готовності дитини до навчання у школі. ....	25
<i>Лесняк Н.В.</i> Компетентнісний підхід у викладанні образотворчого мистецтва. ....	28
<i>Цепова І.В.</i> Формування комунікативної компетентності учнів першого класу засобом інтеграції видів мистецтв на уроках розвитку зв'язного мовлення. ....	32
<i>Ганжа М.В.</i> Педагогічні проблеми естетичного виховання: інтерактивний підхід їх вирішення. ....	35
<i>Кантур Г.А., Остапук М.С.</i> Формування морально-етичних цінностей молодших школярів у процесі вивчення української мови. ....	39
<i>Владимирова А.Л.</i> Естетичне виховання молодших школярів засобами національного пісенного фольклору як один із спектрів життєвих компетентностей. ....	41
<i>Суржук Т.Б.</i> Індивідуальний і диференційований підходи до формування навички читання першокласників. ....	44
<i>Артемова Ю.І.</i> Навчання перифразуванню як засобу розвитку комунікативної компетенції учнів. ....	48
<i>Бабій Н.Б.</i> Актуальність збереження соціокультурних традицій в руслі впровадження інновацій у початковій школі. ....	52
<i>Вітюк В.В.</i> Робота над словниковими словами у першому класі. ....	55
<i>Гамза А.В.</i> Формування у молодших школярів текстотворчих умінь у процесі вивчення дієслова. ....	58
<i>Янцур М.С.</i> Формування профорієнтаційної компетентності в учнів початкової школи. ....	61
<i>Боданець-Білокаленко Н.І.</i> Формування змісту літературного читання в контексті викликів сьогодення. ....	66
<i>Бісовецька Л.А.</i> Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках у початковій школі. ....	70
<i>Дмитрієва О.В., Годунова Н.Б.</i> Використання сучасних інформаційних технологій на заняттях з країнознавства Англії та Сполучених Штатів Америки. ....	75
<i>Дуброва А.С.</i> Освітньо-виховні можливості інформаційно-комп'ютерних технологій у навчанні і вихованні молоді. ....	77
<i>Матвієнко О.В.</i> Інноваційна діяльність в освіті як фактор підвищення її якості та ефективності. ....	80
<i>Федчук Л.І.</i> Компетентнісно зорієнтовані технології в структурі практичних занять з методики навчання української мови. ....	84
<i>Годунко Л.В.</i> Запровадження інноваційних методів навчання у рамках нової концепції викладання іноземних мов у початкових школах Словацької Республіки. ....	87
<i>Павленко А.С.</i> Формування та становлення особистості дитини через соціальні інститути спілкування. ....	90
<i>Гужанова Т.С.</i> Педагогічні умови своєчасного розвитку мовлення дитини в перші роки життя. ....	93
<i>Захарчук З.О.</i> Підготовка партитури навчального тексту до опрацювання її на уроках літературного читання з молодшими школярами. ....	96
<i>Кучма Т.В.</i> Особливості викладання іноземної мови у початкових класах. ....	99
<i>Козіцька О.А., Тупальська Г.О.</i> Особливості вивчення функціонування контамінованих складних конструкцій у сучасному мовознавстві. ....	103
<i>Сенчило А.В.</i> Пізнавальна самостійність як складова розвитку критичного мислення молодших школярів. ....	104
<i>Шалівська Ю.В.</i> Особливості комунікативно-мовленнєвого розвитку молодших школярів на уроках читання. ....	107
<i>Шульжук Н.В.</i> Проблема сучасного підручника з української мови для учнів середньої та старшої школи. ....	110
<i>Златів Л.М.</i> Проблеми у викладанні української мови професійного спрямування в контексті сучасних підходів. ....	113
<i>Костолович Т.В.</i> Чинні підручники з сучасної української мови для вищої школи як засіб формування професійної комунікативної компетентності майбутніх вчителів. ....	117
<i>Грозан С.В.</i> Компетентнісна модель професійного розвитку майбутнього вчителя. ....	121
<i>Гетманчук Н.О.</i> Компетентнісно орієнтоване вивчення синтаксису у вищому навчальному закладі. ....	124
<i>Шевчук Т.Б.</i> Особливості формування лексичної компетенції майбутніх вчителів початкових класів. ....	127
<i>Іовхімчук Н.В.</i> Мовленнєво-комунікативна культура як складова іміджу майбутніх вчителів початкової школи. ....	131
<i>Дідур Н.А.</i> Методика формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи	

у процесі психолого-педагогічної підготовки. ....	133
<i>Данилюк О.К.</i> Формування культури професійного спілкування майбутнього вчителя початкових класів у процесі вивчення курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)». ....	137
<i>Романюк С.З.</i> Інноваційні підходи до навчання лінгвістичних дисциплін майбутніх учителів початкової школи. ....	140
<i>Рудницька Н.Ю., Тарнавська Н.П.</i> Підготовка майбутніх фахівців до застосування сучасних технологій математичної освіти у дошкільному навчальному закладі та початковій школі. ....	144
<i>Артемова О.І.</i> Психологічні та педагогічні креативні технології у професійній підготовці вчителя початкових класів. ....	148
<i>Колесник Н.Є.</i> Підготовка майбутніх учителів початкової школи до використання сучасних новітніх цифрових технологій у творчій діяльності учнів. ....	152
<i>Онишків З.М.</i> Змістовий компонент підготовки майбутніх учителів до впровадження освітніх інновацій у початковій школі. ....	155
<i>Степанова О.І.</i> Формування культури мовлення майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах реалізації компетентнісного підходу. ....	158
<i>Дубасенюк О.А.</i> Компетентнісний підхід як чинник професіоналізації вищої освіти. ....	161
<i>Кононко О.Л.</i> Емоційний профіль майбутнього педагога: суть, напрями та умови формування. ....	164
<i>Лук'яник Л.В.</i> Методичні основи роботи вчителя з використання інформаційних технологій у розробці електронних засобів навчального призначення для початкової школи. ....	168
<i>Антончук О.М.</i> Духовний аспект підготовки майбутніх учителів-словесників. ....	171
<i>Семенець С.П.</i> Особливості методичної підготовки майбутніх учителів математики в умовах реалізації концепції розвивального навчання. ....	174
<i>Вітвицька С.С.</i> Середовищний підхід у підготовці магістрів освіти до професійно-педагогічної діяльності. ...	177
<i>Мельничук Ю.Ю.</i> Використання інтерактивної дошки під час викладання філологічних дисциплін у вищій. ...	179
<i>Чернюшок О.В.</i> Особливості розвитку креативної складової у підготовці майбутніх художників-педагогів на заняттях з композиції. ....	182
<i>Горобець І.А.</i> Цілі та зміст формування іншомовної компетенції у говорінні студентів мовних спеціальностей в умовах глобалізації суспільства. ....	187
<i>Процько Є.С.</i> Гендерна рівність при вивченні іноземних мов у середніх та вищих закладах освіти: аналіз сучасних вітчизняних досліджень. ....	191
<i>Бондарук Я.В.</i> Вплив соціальних мереж та Інтернет-ресурсів на вивчення англійської мови студентами-філологами. ....	194
<i>Грицай Н.Б., Демчук В.В.</i> Реалізація змісту професійної підготовки фахівців з біології у Рівненському державному гуманітарному університеті. ....	197
<i>Романюк С.К.</i> Застосування тестування на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням у вищому навчальному закладі. ....	201
<i>Мартинюк А.П., Губіна А.М.</i> Навчання діловому письму іноземною мовою в магістратурі немовних вищих навчальних закладів. ....	204
<i>Маковська Г.Я., Пархоменко О.Т.</i> Міжкультурна складова підручників з іноземної мови для вищих навчальних закладів технічного спрямування. ....	208
<i>Тишко Н.М.</i> Типологія стратегій для формування професійно орієнтованої англомовної читацької компетентності майбутніх інженерів. ....	210
<i>Відомості про авторів.</i> ....	214